

Motion till riksdagen 2017/18:3033

av Johan Forssell m.fl. (M)

Underhållsstöd

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som ska ta fram förslag på att avskaffa dagens parallella system med underhållsbidrag och underhållsstöd och ersätta dessa med en modell som innebär att fler föräldrar betalar underhåll som motsvarar den egna levnadsstandarden eller taxerade inkomsten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Dagens system med underhållsstöd fungerar inte tillräckligt bra och därför ser vi ett tydligt behov av en reform som innebär att människor ska ta ett tydligare personligt ansvar för sina barns ekonomi.

Systemet har visserligen nyligen reformerats och regeringen har föreslagit ytterligare förändringar, men dessa genomförda och föreslagna förändringar löser inte det centrala problemet med två olika system för att beräkna underhåll som finns idag.

En av de mest problematiska konsekvenserna av dagens modell är att underhållsstödets maximala belopp har kommit att uppfattas som en ”normalnivå” för vad som ska utgå i form av underhåll till ett barn. Utredningen ”Fortsatt föräldrar – om ansvar, ekonomi och samarbete för barnets skull” SOU 2011:51 konstaterade bland annat att 4 av 10 barn som då fick fullt underhållsstöd egentligen hade rätt till mer i underhåll om reglerna om underhållsbidrag hade följts. De som hade allra mest utsatt ekonomisk situation skulle i genomsnitt få cirka 1 000 kronor mer per månad om rätt underhåll betalades ut. Dessa siffror ser förmodligen annorlunda ut idag efter höjningen av underhållsstödet, men i huvudsak kvarstår problemet.

Dagens modell löser inte det grundläggande problemet med en frånvarande förälder som inte tar sitt ekonomiska ansvar fullt ut. Det löser heller inte problemet med två olika modeller som skapar ekonomiska incitament för föräldrar att välja det ena eller andra sättet. Tvärtom riskerar nuvarande regelsystem att verka konflikt drivande då föräldrarna i större utsträckning förväntas ta större ansvar själva för att komma överens om, samt sköta ekonomiska transaktioner kring, underhållet.

Så länge det finns två helt olika sätt att reglera underhåll, som baseras på olika beräkningsgrunder och lagar, kommer det att finnas ekonomiska incitament för föräldrar att välja det ena sättet framför det andra. Reglerna om underhållsbidrag är relativt komplicerade och många väljer det tryggare underhållsstödet framför möjligen högre men mindre säkra belopp. Att lösa detta i domstol är oftast tidskrävande och dyrt, dessutom ligger det i sakens natur att utgången är osäker.

Det kan också vara så att den separerade boendeföräldern använder sig av underhållsstöd för att slippa konflikter om pengar med den andra föräldern. För många är en separation där barn är inblandade en mycket känslomässig process och i dessa fall kan Försäkringskassans administrerande av underhållsstödet fungera konfliktdämpande.

Vi vill inte förespråka lösningar som i större utsträckning försöker tvinga separerade föräldrar att lösa underhållsfrågan i rättsprocesser eller genom avtal. Det finns en risk att detta skulle verka konfliktdrivande mellan föräldrarna och det löser inte det grundläggande problemet med två olika sätt att fastställa den ekonomiska ersättningen till barn hos ensamstående. Det får dessutom anses vara bäst för barnen i dessa fall om konflikter mellan föräldrarna kan motverkas i så hög utsträckning som möjligt.

Vi föreslår därför att en utredning tillsätts med uppdrag att göra om dagens konstruktion med underhållsbidrag och underhållsstöd. Det finns några utgångspunkter vi vill lyfta fram för denna utredning.

I första hand är det naturligtvis mest önskvärt att föräldrarna ska kunna komma överens om de ekonomiska frågorna. Det är bäst för barnen och det bör därför vara utgångspunkten för alla förslag inom detta område.

För de fall föräldrarna inte kan komma överens vill vi, istället för dagens modell som bygger på barnets ekonomiska behov ställt i relation till föräldrarnas ekonomiska förmåga, se en mer neutral, objektiv och förutsebar beräkning av underhållets storlek som bygger på att en viss, i förväg bestämd, procent av den frånvarande förälderns inkomst ska gå till barnet. Förslaget ska utformas med beaktande av vikten av människors incitament till arbete.

Försäkringskassan ges i uppdrag att administrera detta nya underhåll, beräkna underhållets storlek, betala ut det till boendeföräldern och kräva in motsvarande summa från den frånvarande föräldern.

I de fall där en förälder helt saknar inkomst, eller har mycket låga inkomster ska även fortsättningsvis en garanterad lägstanivå utgå.

Fördelarna med en sådan modell är att det är bäst för barnen, det är lättöverskådligt, förutsebart, minskar ekonomiska konflikter mellan föräldrarna, stärker ekonomin för ensamstående och ökar incitamenten för växelvis boende. Det finns dessutom tydliga jämställdhetsvinster i förslaget som förväntas förbättra ekonomin för boendeföräldern.

Johan Forssell (M)

Lars-Arne Staxäng (M)

Helena Bonnier (M)

Mikael Cederbratt (M)

Maria Abrahamsson (M)